

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. gegužės 12 d.*

Byloje C-391/09

dėl Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo (Lietuva) 2009 m. rugsėjo 8 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2009 m. spalio 2 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Malgožata Runevič-Vardyn,

Łukasz Paweł Wardyn

prieš

Vilniaus miesto savivaldybės administraciją,

Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją,

Valstybinę lietuvių kalbos komisiją,

* Proceso kalba: lietuvių.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Teisės departamento Civilinės metrikacijos skyrių

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.N. Cunha Rodrigues, teisėjai A. Arabadjiev, A. Rosas, U. Löhmus ir A. Ó Caoimh (pranešėjas),

generalinis advokatas N. Jääskinen,
posėdžio sekretorė R. Šereš, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. rugsėjo 15 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- M. Runevič-Vardyn ir Ł. P. Wardyn, atstovaujamų advokatų E. Juchnevičiaus ir Ł. Wardyn,
- Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos D. Kriauciūno ir V. Balčiūnaitės,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek,
- Estijos vyriausybės, atstovaujamos L. Uibo ir M. Linntam,

- Latvijos vyriausybės, atstovaujamos K. Drēviņa ir Z. Rasnača,

- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Szpunar ir M. Jarosz,

- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Fernandes ir P.M. Pinto,

- Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová,

- Europos Komisijos, atstovaujamos D. Maidani, A. Steiblytės ir J. Enegren,

susipažinęs su 2010 m. gruodžio 16 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su SESV 18 ir 21 straipsnių bei 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23), 2 straipsnio 2 dalies b punkto aiškinimu.

- 2 Šis prašymas buvo pateiktas sprendžiant ginčą tarp Lietuvos Respublikos pilietės Malgožatos Runevič-Vardyn ir jos sutuoktinio Lenkijos piliečio Łukasz Paweł Wardyn, iš vienos pusės, bei Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Teisės departamento Civilinės metrikacijos skyriaus (toliau – Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyrius), iš kitos pusės, dėl pastarojo atsisakymo pakeisti pareiškėjų pagrindinėje byloje vardus ir pavardes, įrašytus šio skyriaus jiems išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

- 3 Direktyvos 2000/43 dvyliktoje ir šešioliktoje konstatuojamosiose dalyse numatoma:

„12) Siekiant užtikrinti demokratiškus ir tolerantiškus visuomenių, leidžiančių visiems asmenims laisvai veikti nepaisant jų rasės ar etninės priklausomybės, vystymąsi, turėtų būti imtasi specialių veiksmų diskriminavimo dėl rasės arba etninės priklausomybės srityje dar prieš kalbant apie veiklą, kai dirbama pagal darbo sutartį ir kai dirbama savarankiškai, kurie apimtų ir tokias sritis, kaip

švietimas, socialinė apsauga, įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą, socialinius privalumus, taip pat prekių gavimo bei jų tiekimo klausimus.

<...>

16) Svarbu visus fizinius asmenis apsaugoti nuo diskriminacijos dėl rasės arba etninės priklausomybės. <...>“

4 Pagal Direktyvos 2000/43 1 straipsnį jos tikslas – „sukurti kovos su diskriminacija dėl rasės ar etninės priklausomybės sistemą siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą“.

5 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies b punkte nustatoma:

„1. Šioje direktyvoje vienodo požiūrio principas reiškia, kad nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl rasės ar etninės priklausomybės.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

<...>

b) netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar praktikos tam tikros rasės ar etninės priklausomybės asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent tas sąlygas, kriterijus ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis ir būtiniomis priemonėmis.“

6 Direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje taip apibrėžiama jos taikymo sritis:

„Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų, visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, ši direktyva taikoma:

- a) įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ir darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą darbe;
- b) galimybei gauti visų rūšių ir visų lygių profesinį orientavimą, profesinį mokymą, sudėtingesnę profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, įskaitant praktinę darbo patirtį;
- c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;
- d) narystei ir dalyvavimui darbuotojų ar darbdavių organizacijose ar kitose organizacijose, kurių nariai turi tam tikrą profesiją, įskaitant tokių organizacijų teikiamą naudą;
- e) socialinei apsaugai, įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą;

- f) socialiniams privalumams;
- g) švietimui;
- h) galimybei gauti visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei jų tiekimą.“

Nacionalinės teisės aktai

Lietuvos Respublikos Konstitucija

- 7 Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsnyje nustatyta, kad valstybinė kalba yra lietuvių kalba.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas

- 8 Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 2.20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „kiekvienas fizinis asmuo turi teisę į vardą. Teisė į vardą apima teisę į pavardę, vardą (vardus) ir pseudonimą“.

9 Civilinio kodekso 3.31 straipsnyje nustatyta:

„Abu sutuoktiniai turi teisę pasilikti iki santuokos turėtą savo pavardę, pasirinkti kito sutuoktinio pavardę kaip bendrą pavardę arba pasirinkti dvigubą pavardę, kai prie savo pavardės prijungiama sutuoktinio pavardė.“

10 Civilinio kodekso 3.281 straipsnyje numatyta, kad civilinės būklės aktai registruojami, atkuriami, keičiami, papildomi ir ištaisomi, laikantis Civilinės metrikacijos taisyklių, kurias tvirtina teisingumo ministras.

11 Civilinio kodekso 3.282 straipsnyje nustatyta, kad „civilinės būklės aktų įrašai įrašomi lietuvių kalba. Vardas, pavardė ir vietovardžiai rašomi pagal lietuvių kalbos taisykles“.

Civilinės metrikacijos taisyklės

12 2008 m. liepos 22 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-294 patvirtintų Civilinės metrikacijos taisyklių (Žin., 2008, Nr. 88-3541) 11 punkte nustatyta, kad civilinės būklės aktų įrašai daromi lietuvių kalba.

Asmens tapatybės kortelės ir paso taisyklės

- ¹³ 2001 m. lapkričio 6 d. Asmens tapatybės kortelės įstatyme Nr. IX-577 (Žin., 2001, Nr. 97-3417) su pakeitimais (Žin., 2008, Nr. 76-3007) ir 2001 m. lapkričio 8 d. Paso įstatyme Nr. IX-590 (Žin., 2001, Nr. 99-3524) su pakeitimais (Žin. 2008, Nr. 87-3466) numatyta, kad duomenys asmens tapatybės kortelėje ir pase įrašomi lietuviškais rašmenimis.
- ¹⁴ Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo Nr. I-1031 „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“ (Žin., 1991, Nr. 5-132) 1–3 punktuose numatoma:

„1. Lietuvos Respublikos piliečio pase vardai ir pavardės rašomi lietuvių kalbos rašmenimis pagal turimų pasų ar kitų asmens dokumentų, kuriais remiantis išduodamas pasas, lietuviškus įrašus.

2. Nelietuvių tautybės asmenų vardai ir pavardės išduodamame Lietuvos Respublikos piliečio pase rašomi lietuviškais rašmenimis. Nustatytos formos raštišku piliečio pageidavimu vardas ir pavardė rašomi:

a) pagal tarimą ir nesugramatinti (be lietuviškų galūnių) arba

b) pagal tarimą ir gramatinami (pridedant lietuviškas galūnes).

3. Asmenų, turėjusių kitos valstybės pilietybę, vardai ir pavardės išduodamame Lietuvos Respublikos piliečio pase gali būti rašomi pagal tos valstybės piliečio pasą ar jį atitinkantį dokumentą.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 1977 m. kovo 20 d. Vilniuje gimusi Maļgožata Runevič-Vardyn yra Lietuvos Respublikos pilietė. Remiantis Teisingumo Teismui pateiktais duomenimis, ji priklauso Lietuvos Respublikos lenkų mažumai, tačiau neturi Lenkijos pilietybės.
- 16 Ji teigia, kad jos tėvai jai suteikė lenkišką vardą „Maļgorzata“ ir tėvo pavardę „Runiewicz“.
- 17 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą pažymima, kad 1977 m. birželio 14 d. išduotame pareiškėjos gimimo liudijime jos vardas ir pavardė buvo sulietuvinti ir nurodyti kaip „Maļgožata Runevič“. Pareiškėjos pagrindinėje byloje vardas ir pavardė analogiškai nurodyti 2003 m. rugsėjo 9 d. Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriaus išduotame naujame gimimo liudijime ir 2002 m. rugpjūčio 7 d. kompetentingų valdžios institucijų išduotame Lietuvos Respublikos pase.

- 18 Iš pareiškėjų pagrindinėje byloje pastabų matyti, kad 1977 m. birželio 14 d. gimimo liudijime įrašai buvo daryti kirilicos rašmenimis, o 2003 m. rugsėjo 9 d. gimimo liudijime – lotyniškais rašmenimis ir pareiškėjos pagrindinėje byloje vardas ir pavardė nurodyti kaip „Malgožata Runevič“.
- 19 Pareiškėja pagrindinėje byloje teigia, kad 2006 m. liepos 31 d. Varšuvos civilinės metrikacijos skyrius jai išdavė lenkišką gimimo liudijimą. Jame jos vardas ir pavardė buvo užrašyti pagal lenkų kalbos rašybos taisykles kaip „Małgorzata Runiewicz“. Pareiškėjai pagrindinėje byloje pažymi, kad kompetentingos Lenkijos valdžios institucijos jiems taip pat išdavė santuokos liudijimą, kuriame jų vardai ir pavardės užrašyti pagal lenkų kalbos rašybos taisykles.
- 20 Kurį laiką pareiškėja pagrindinėje byloje gyveno ir dirbo Lenkijoje, paskui, 2007 m. liepos 7 d., sudarė santuoką su pareiškėju pagrindinėje byloje. Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriaus išduotame santuokos liudijime „Łukasz Paweł Wardyn“ perrašyta kaip „Lukasz Paweł Wardyn“, t. y. naudojant lotynų abėcėlę be diakritinių modifikacijų, o jo sutuoktinės vardas ir pavardė, įskaitant ir prie jos pavardės prijungtą sutuoktinio pavardę, užrašyti kaip „Malgožata Runevič-Vardyn“, t. y. tik lietuvių kalbos rašmenimis, tarp kurių nėra raidės „W“.
- 21 Iš bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje šiuo metu su savo sūnumi gyvena Belgijoje.
- 22 2007 m. rugpjūčio 16 d. pareiškėja pagrindinėje byloje kreipėsi į Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyrių su prašymu gimimo liudijime pakeisti jos vardą ir pavardę

iš „Małgożata Runevič“ į „Małgorzata Runiewicz“, o santuokos liudijime pakeisti jos vardą ir pavardę iš „Małgożata Runevič-Vardyn“ į „Małgorzata Runiewicz-Wardyn“.

- 23 2007 m. rugsėjo 19 d. atsakyme Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyrius pranešė pareiškėjai pagrindinėje byloje, kad pagal taikytiną Lietuvos Respublikos teisinį reglamentavimą šiuo atveju nėra galimybės pakeisti civilinės būklės aktų įrašų.
- 24 Pareiškėjai pagrindinėje byloje pateikė pareiškimą nacionaliniam teismui, pateikiamam prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutartyje nurodo įvairius argumentus, kuriais rėmėsi pareiškėjai pagrindinėje byloje savo pareiškimui pagrįsti. Teismas pažymi, kad pareiškėjas pagrindinėje byloje mano, jog Lietuvos valdžios institucijų atsisakymas santuokos liudijime jo vardus užrašyti laikantis lenkų kalbos rašybos taisyklių yra Sąjungos piliečio, sudariusio santuoką ne savo kilmės valstybėje, diskriminavimas. Jei santuoka būtų buvusi sudaryta Lenkijoje, jo vardai santuokos liudijime būtų buvę užrašyti tais pačiais rašmenimis, kokie naudojami jo gimimo liudijime. Jei raidės „W“ oficialiai nėra lietuvių kalbos abėcėlėje, pareiškėjui kyla klausimas, kodėl Lietuvos valdžios institucijos paliko originalią jo pavardės rašybą, bet pakeitė jo vardų rašybą.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat konstatuoja, kad Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyrius ir kitos suinteresuotosios šalys nesutiko su pareiškėjų pagrindinėje byloje prašymu įpareigoti juos pakeisti civilinės būklės aktų įrašus.

27 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 1999 m. spalio 21 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad asmens vardas ir pavardė piliečio pase turi būti rašomi pagal valstybinės kalbos rašybos taisykles, antraip būtų paneigtas konstitucinis valstybinės kalbos statusas.

28 Manydamas, kad negali aiškiai atsakyti į nagrinėjamoje byloje iškeltus klausimus, kiek jie susiję su SESV 18 ir 21 straipsnių bei Direktyvos 2000/43 2 straipsnio 2 dalies b punkto aiškinimu, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar, atsižvelgiant į <...> Direktyvos 2000/43 <...> normas, šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punktas turėtų būti aiškinamas kaip draudžiantis valstybėms narėms netiesiogiai diskriminuoti asmenis dėl jų etninės kilmės, nacionaliniame teisiniame reguliavime numatant, kad civilinės būklės aktuose asmenų vardai ir pavardės būtų rašomi tik valstybinės kalbos rašmenimis?

2. Ar, atsižvelgiant į <...> Direktyvos 2000/43 <...> normas, šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punktas turėtų būti aiškinamas kaip draudžiantis valstybėms narėms netiesiogiai diskriminuoti asmenis dėl jų etninės kilmės, nacionaliniame teisiniame reguliavime numatant, kad civilinės būklės aktuose kitos tautybės ar pilietybės asmenų vardai ir pavardės būtų rašomi lotynų kalbos rašmenimis, nenaudojant skirtingose kalbose vartojamų diakritinių ženklų, ligatūrų ir kitų lotyniškosios abėcėlės raidžių modifikacijų?

3. Ar, atsižvelgiant į [SESV 21] straipsnio 1 dalį, numatančią, jog kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, ir [SESV 18] straipsnio pirmą pastraipą, draudžiančią diskriminaciją dėl pilietybės, šios nuostatos turėtų būti aiškinamos kaip draudžiančios valstybėms narėms nacionaliniame teisiniame reguliavime numatyti, kad civilinės būklės aktuose asmenų vardai ir pavardės būtų rašomi tik valstybinės kalbos rašmenimis?

4. Ar, atsižvelgiant į [SESV 21] 1 dalį, numatančią jog kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, ir [SESV 18] straipsnio pirmą pastraipą, draudžiančią diskriminaciją dėl pilietybės, šios nuostatos turėtų būti aiškinamos kaip draudžiančios valstybėms narėms nacionaliniame teisiniame reguliavime numatyti, kad civilinės būklės aktuose kitos tautybės ar pilietybės asmenų vardai ir pavardės būtų rašomi lotynų kalbos rašmenimis, nenaudojant skirtingose kalbose vartojamų diakritinių ženklų, ligatūrų ir kitų lotyniškosios abėcėlės raidžių modifikacijų?“

Dėl antrojo ir ketvirtojo prejudicinių klausimų priimtinum

- 29 Visų pirma reikia pažymėti, kad Lietuvos vyriausybė siūlo Teisingumo Teismui atmesti antrąjį ir ketvirtąjį klausimus kaip nepriimtinius. Vyriausybės nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėja pareiškimą dėl dviejų pareiškėjos pagrindinėje byloje prašymų, susijusių su jos gimimo ir santuokos liudijimais, bet nenagrinėja pareiškėjo pagrindinėje byloje pareiškimo dėl jo santuokos liudijimo. Tokiomis aplinkybėmis klausimai dėl pareiškėjo pagrindinėje byloje vardų transkripcijos nėra susiję su konkrečia problema, kurią turi išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Todėl Teisingumo Teismas turėtų atsakyti

priimti sprendimą dėl šių klausimų, nes prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos faktais arba dalyku.

- 30 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad vykstant SESV 267 straipsnyje numatytai bendradarbiavimo tarp Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų procedūrai tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, turi įvertinti tai, ar siekiant priimti sprendimą reikia pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, taip pat tai, kokia yra Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarba. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (be kita ko, žr. 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Bosman*, C-415/93, Rink. p. I-4921, 59 punktą ir 2010 m. spalio 12 d. Sprendimo *Rosenblatt*, C-45/09, dar nepaskelbto Rinkinyje, 32 punktą).
- 31 Be to, pagal Teisingumo Teismo praktiką SESV 267 straipsniu įtvirtinamas ne ginčo procesas, kuris yra atskirojo procesinio klausimo, iškelto nagrinėjant bylą nacionaliniame teisme, pobūdžio ir kuriame pagrindinės bylos šalys turi tik galimybę pareikšti pastabas neperžengdamos šio teismo nustatytų teisinių ribų. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „bylos šalys“ apima tik asmenis, kurie turi tokį statusą nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje (be kita ko, žr. 1973 m. kovo 1 d. Sprendimo *Bollmann prieš Hauptzollamt Hamburg-Waltershof*, 62/72, Rink. p. 269, 4 punktą ir 2007 m. rugsėjo 12 d. Nutarties *Satakunnan Markkinapörssi ir Satamedia*, C-73/07, Rink. p. I-7075, 11 punktą).
- 32 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paaiškinimų matyti, kad pareiškimą padavė abu pareiškėjai pagrindinėje byloje, o ne vienas iš jų, ir kad jie abu pasiūlė nacionaliniam teismui pateikti klausimus Teisingumo Teismui. Šie klausimai susiję tiek su atsisakymu pakeisti pareiškėjos pagrindinėje byloje pavardės ir vardo transkripciją, tiek su pareiškėjo pagrindinėje byloje vardų, kaip jie įrašyti kompetentingų Lietuvos valdžios institucijų išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose, transkripcijos pakeitimu. Nacionalinio teismo, įgyvendinant jam SESV 267 straipsniu

suteiktą išimtinę kompetenciją, pateiktuose klausimuose ir nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamojoje dalyje kalbama apie abiejų pareiškėjų pagrindinėje byloje situaciją.

- 33 Tiesa, atsižvelgdamas į SESV 267 straipsniu jam patiktą užduotį, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad negali priimti sprendimo dėl nacionalinio teismo pateikto klausimo, jeigu yra akivaizdu, kad jo prašomas Sąjungos teisės normos išaiškinimas arba galiojimo vertinimas neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos faktais arba dalyku (be kita ko, žr. 1995 m. spalio 26 d. Sprendimo *Furlanis costruzioni generali*, C-143/94, Rink. p. I-3633, 12 punktą).
- 34 Tačiau, atsižvelgiant į nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą esančią informaciją, ypač nurodytą šio sprendimo 26 punkte, ir nacionalinio teismo apibrėžtą jo nagrinėjamo ginčo dalyką ir apimtį, nėra akivaizdu, kad jo prašomas Sąjungos teisės normų išaiškinimas neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos faktais arba dalyku.
- 35 Todėl antrasis ir ketvirtasis klausimai laikytini priimtinais.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 36 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2000/43 2 straipsnio

2 dalies b punktu draudžiama valstybės narės kompetentingoms valdžios institucijoms taikant nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, atsisakyti pakeisti asmens vardo ir pavardės transkripciją, juos užrašant tik valstybinės kalbos rašmenimis, nenaudojant skirtingose kalbose vartojamų diakritinių ženklų, ligatūrų ir kitų lotyniškosios abėcėlės raidžių modifikacijų.

37 Lietuvos, Čekijos, Estijos, Lenkijos bei Slovakijos vyriausybės ir Europos Komisija teigia, kad nacionalinės civilinės būklės aktų įrašų rašymo taisyklės nepatenka į Direktyvos 2000/43 taikymo sritį, kaip ji apibrėžta jos 3 straipsnio 1 dalyje. Pareiškėja pagrindinėje byloje esą nepateikė jokių įrodymų, kad patyrė konkrečių nepatogumų dėl rasinės ar etninės priklausomybės į Direktyvos 2000/43 materialinę taikymo sritį patenkančioje sferoje.

38 Tačiau pareiškėjai pagrindinėje byloje pabrėžia, kad Direktyvos 2000/43 taikymo sritis yra labai plati ir apima daug socialinio gyvenimo sričių. Pavyzdžiui, norint pasinaudoti tam tikromis šioje direktyvoje numatytomis teisėmis ir turėti galimybę naudotis jos 3 straipsnio 1 dalyje nurodytomis prekėmis ir paslaugomis bei viešai tiekti prekes ir teikti paslaugas, būtina pateikti asmens tapatybės dokumentą ir įvairių rūšių dokumentus, pažymas ar diplomus.

39 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2000/43 1 straipsnį jos tikslas yra sukurti kovos su diskriminacija dėl rasės ar etninės priklausomybės pagrindus, siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.

- 40 Pagal šios direktyvos šešioliktą konstatuojamąją dalį svarbu visus fizinius asmenis apsaugoti nuo diskriminacijos dėl rasės arba etninės priklausomybės.
- 41 Kalbant apie Direktyvos 2000/43 materialinę taikymo sritį, pažymėtina, jog iš jos dvyliktos konstatuojamosios dalies matyti, kad siekiant užtikrinti demokratinių ir tolerantiškų visuomenių, leidžiančių visiems asmenims laisvai veikti, nepaisant jų rasės ar etninės priklausomybės, vystymąsi specialios priemonės diskriminavimo dėl rasės arba etninės priklausomybės srityje turi apimti ne tik galimybę įsidarbinti pagal darbo sutartį ir dirbti savarankiškai, bet ir sritis, kurios išvardytos šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje.
- 42 Šioje nuostatoje numatoma, kad neviršijant Bendrijai, kuri dabar tapo Europos Sąjunga, suteiktų įgaliojimų, visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, ši direktyva taikoma joje nurodytoms sritims, kurių baigtinis sąrašas pateiktas šio sprendimo 6 punkte.
- 43 Tokiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į Direktyvos 2000/43 tikslą, teisių, kurias ja siekiama apsaugoti, pobūdį ir į tai, kad nagrinėjamoje srityje ši direktyva yra ne kas kita kaip lygybės principo, kuris yra vienas iš bendrųjų Sąjungos teisės principų, pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje, išraiška, šios direktyvos taikymo sritis negali būti apibrėžiama siaurai.
- 44 Tačiau tai nereiškia, kad nacionalinis vardų ir pavardžių rašymo civilinės būklės aktų įrašuose reglamentavimas turi būti laikomas patenkančiu į Direktyvos 2000/43 taikymo sritį.

- 45 Nors Direktyvos 2000/43 3 straipsnio 1 dalies h punkte bendrai nurodoma galimybė gauti visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas bei jas teikti, kaip savo išvados 58 punkte pažymėjo generalinis advokatas, negalima teigti, kad tokį nacionalinį reglamentavimą apima „paslaugos“ sąvoka šioje normoje vartojama prasme.
- 46 Be to, reikia priminti, kad iš Direktyvos 2000/43, kurią pagal EB 13 straipsnį vieninškai priėmė Europos Sąjungos Taryba, parengiamųjų dokumentų matyti, kad Taryba nenorėjo atsižvelgti į Parlamento pataisos pasiūlymą, pagal kurį į šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nurodytą veiklos rūšių sąrašą turėjo būti įtrauktos „bet kokių valdžios institucijų ar organų, įskaitant viešosios tvarkos palaikymo, migracijos ir teisėsaugos institucijas, atliekamos funkcijos“.
- 47 Todėl nors, kaip matyti iš šio sprendimo 43 punkto, Direktyvos 2000/43 taikymo sritis, kaip ji apibrėžta jos 3 straipsnio 1 dalyje, neturi būti aiškinama siaurai, į ją nepatenka tokie nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys vardų ir pavardžių rašymą civilinės būklės aktų įrašuose, kaip antai taikomi pagrindinėje byloje.
- 48 Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, yra susiję su situacija, kuri nepatenka į Direktyvos 2000/43 taikymo sritį.

Dėl trečiojo ir ketvirtojo klausimų

49 Šiais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 18 ir 21 straipsniais draudžiama kompetentingoms valstybės narės valdžios institucijoms taikant nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, atsakyti pakeisti asmens vardo ir pavardės transkripciją, juos užrašant tik valstybinės kalbos rašmenimis, nenaudojant skirtingose kalbose vartojamų diakritinių ženklų, ligatūrų ir kitų lotyniškosios abėcėlės raidžių modifikacijų.

50 Šie klausimai yra susiję su trimis skirtingais pagrindinės bylos elementais:

- pareiškėjos pagrindinėje byloje prašymu dėl jos mergautinės pavardės ir vardo užrašymo jos gimimo ir santuokos liudijimuose laikantis lenkų kalbos rašybos taisyklių, t. y. naudojant šios kalbos diakritinius ženklus,
- pareiškėjų pagrindinėje byloje prašymais dėl santuokos liudijime įrašytos pareiškėjo pagrindinėje byloje pavardės, prijungtos prie pareiškėjos pagrindinėje byloje mergautinės pavardės, užrašymo laikantis lenkų kalbos rašybos taisyklių ir
- pareiškėjo pagrindinėje byloje prašymu dėl jo vardų santuokos liudijime užrašymo laikantis lenkų kalbos rašybos taisyklių.

Pirminės pastabos dėl taikytinų Sąjungos teisės normų

- 51 Visų pirma reikia išnagrinėti, ar, priešingai nei teigia Lietuvos ir Čekijos vyriausybės, pareiškėjos pagrindinėje byloje situacija, susijusi su kompetentingų Lietuvos valdžios institucijų išduotais civilinės būklės aktų liudijimais, kurie nagrinėjami pagrindinėje byloje, patenka į Sąjungos teisės, konkrečiai – į Sutarties nuostatų dėl Sąjungos pilietybės taikymo sritį.
- 52 Dėl gimimo liudijimo Lietuvos vyriausybė pažymi, kad pirmą kartą jis buvo išduotas 1977 m. birželio 14 d., t. y. gerokai anksčiau, nei Lietuva įstojo į Europos Sąjungą. Be to, šios valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos jį išdavė savo piliečiui. Taigi, Lietuvos vyriausybės nuomone, pareiškėjos pagrindinėje byloje situacija, susijusi su jos gimimo liudijimo išdavimu, yra išskirtinai vidaus situacija. Todėl pareiškėjos pagrindinėje byloje prašymas šį liudijimą pakeisti nei *ratione temporis*, nei *ratione materiae* esą nepatenka į Sąjungos teisės ir, be kita ko, į nuostatų dėl Sąjungos pilietybės taikymo sritį.
- 53 Dėl šių Sąjungos teisės nuostatų taikymo *ratione temporis* reikia pažymėti, kad pagrindinė byla nėra susijusi su iš Sąjungos teisės kilusių teisių, tariamai įgytų iki Lietuvos Respublikos įstojimo ir nuostatų dėl Sąjungos pilietybės išgaliojimo jos atžvilgiu, pripažinimu. Ji yra susijusi su tariama dabartine Sąjungos piliečio diskriminacija arba dabar jam taikomais apribojimais (šiuo klausimu žr. 2002 m. liepos 11 d. Sprendimo *D'Hoop*, C-224/98, Rink. p. I-6191, 24 punktą).
- 54 Iš tikrųjų pareiškėja pagrindinėje byloje prašo ne pakeisti jos gimimo liudijimą atgaline data, bet kad siekiant palengvinti jos, kaip Sąjungos pilietės, laisvą judėjimą, atsižvelgiant į tai, jog po santuokos su Lenkijos piliečiu sudarymo ji apsigyveno Belgijoje,

kur pagimdė sūnų, turintį dvigubą – Lietuvos ir Lenkijos – pilietybę, kompetentingos Lietuvos valdžios institucijos išduotų gimimo liudijimą, kuriame jos vardas ir mergautinė pavardė būtų užrašyti laikantis lenkų kalbos rašybos taisyklių.

- 55 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad nuostatos dėl Sąjungos pilietybės taikomos nuo jų įsigaliojimo. Todėl pažymėtina, kad jos turi būti taikomos praecityje kilusių situacijų dabartinėms pasekmėms (minėto Sprendimo *D’Hoop* 25 punktas).
- 56 Vadinasi, pareiškėjos pagrindinėje byloje nurodyta diskriminacija ar jai taikomi apribojimai, atsisakius gimimo liudijime pakeisti jos vardą ir mergautinę pavardę, iš principo gali būti vertinami pagal SESV 18 ir 21 straipsnius.
- 57 Klausimas dėl nuostatų, susijusių su Sąjungos pilietybe, taikymo *ratione temporis* nekyla kalbant apie prašymą pakeisti pareiškėjams pagrindinėje byloje 2007 m. liepos 7 d. išduotą santuokos liudijimą.
- 58 Dėl klausimo, ar prašymas pakeisti pareiškėjos pagrindinėje byloje gimimo ir santuokos liudijimus yra susijęs su išskirtinai vidaus situacija ir nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes civilinės būklės aktų liudijimus jai išdavė kompetentingos jos kilmės valstybės narės valdžios institucijos, reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 54 punkto, pareiškėja pagrindinėje byloje, pasinaudojusi jai tiesiogiai SESV 21 straipsniu suteikta teise laisvai judėti ir apsigyventi, nori, kad šie liudijimai būtų pakeisti, siekiant palengvinti jos naudojimąsi šia teise. Savo prašymą ji, be kita ko, grindžia SESV 21 straipsniu, ir nurodo nepatogumus, kuriuos ji patiria

įgyvendindama pagal šias nuostatas jai suteikiamas teisės, turėdama naudoti civilinės būklės aktų liudijimus, kuriuose jos vardas ir pavardė nėra užrašyti lenkiškais rašmenimis, todėl jie neparodo, kokio pobūdžio ryšiai ją sieja su pareiškėju pagrindinėje byloje ir net su jos sūnumi.

- 59 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad SESV 20 straipsniu kiekvienam asmeniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, yra suteikiamas Sąjungos piliečio statusas (be kita ko, žr. minėto Sprendimo *D’Hoop* 27 punktą ir 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, dar nepaskelbto Rinkinyje, 40 punktą). Pareiškėja pagrindinėje byloje, kuri turi Sąjungos valstybės narės pilietybę, turi šį statusą.
- 60 Kaip ne kartą pripažindamas Sąjungos piliečio statuso svarbą pirminėje teisėje yra nurodęs Teisingumo Teismas, Sąjungos pilietybe siekiama, jog šis statusas būtų esminis valstybių narių piliečių statusas (žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Baumbast ir R*, C-413/99, Rink. p. I-7091, 82 punktą; 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Rottmann*, C-135/08, dar nepaskelbto Rinkinyje, 43 ir 56 punktus bei minėto Sprendimo *Ruiz Zambrano* 41 punktą).
- 61 Šis statusas leidžia Sąjungos piliečiams, kurių situacija yra vienoda, Sutarties *ratione materiae* taikymo srityje būti vienodai teisiškai vertinamiems, nepaisant jų pilietybės, ir nepažeidžiant šioje srityje aiškiai nustatytų išimčių (be kita ko, žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Grzelczyk*, C-184/99, Rink. p. I-6193, 31 punktą).
- 62 Situacijoms, kurios patenka į Sąjungos teisės *ratione materiae* taikymo sritį, priskirtinos situacijos, susijusios su Sutarties garantuojamų pagrindinių laisvių, be kita ko, kylančių iš SESV 21 straipsnyje įtvirtintos laisvės judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, įgyvendinimu (žr. minėtų sprendimų *Grzelczyk* 33 punktą ir *D’Hoop* 29 punktą).

- 63 Nors pagal dabar galiojančią Sąjungos teisę asmens vardo ir pavardės užrašymą civilinės būklės aktų įrašuose reglamentuojančios taisyklės priklauso valstybių narių kompetencijai, įgyvendindamos šią kompetenciją jos privalo laikytis Sąjungos teisės ir, konkrečiai tariant, Sutarties nuostatų dėl visiems Sąjungos piliečiams pripažintos laisvės judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (šiuo klausimu žr. 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Garcia Avello*, C-148/02, Rink. p. I-11613, 25 ir 26 punktus; 2008 m. spalio 14 d. Sprendimo *Grunkin ir Paul*, C-353/06, Rink. p. I-7639, 16 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Sayn-Wittgenstein*, C-208/09, Rink. p. I-13693, 38 ir 39 punktus).
- 64 Akivaizdu, kad pagrindinėje byloje abu pareiškėjai, kaip Sąjungos piliečiai, įgyvendino laisvę judėti ir apsigyventi kitų nei savo kilmės valstybių narių teritorijoje.
- 65 Kadangi SESV 21 straipsnyje yra įtvirtinta ne tik teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, bet, kaip matyti iš šio sprendimo 61 ir 62 punktų ir kaip savo pastabose pažymėjo Komisija, ir bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, šios nuostatos atžvilgiu reikia išnagrinėti valstybės narės atsisakymą tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, pakeisti civilinės būklės aktų įrašus.

Dėl laisvo judėjimo ribojimo buvimo

- 66 Pirmiausia pažymėtina, kad asmens vardas ir pavardė yra vienas iš jo identiteto ir privataus gyvenimo, kuriam apsaugoti skirtas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis ir 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus

teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnis, elementų. Nors šios konvencijos 8 straipsnyje nėra aiškios nuorodos į asmens vardą ir pavardę, jie vis dėlto susiję su jo privačiu ir šeimos gyvenimu, nes yra asmens tapatybės nustatymo priemonė ir rodo šeiminius ryšius (visų pirma žr. minėto Sprendimo *Sayn-Wittgenstein* 52 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

- 67 Kadangi Sąjungos pilietis visose valstybėse narėse turi būti taip pat teisiškai vertinamas, kaip toje pačioje situacijoje esantys tų valstybių narių piliečiai, su laisvo judėjimo teise nesuderinama tai, kad jo pilietybės valstybėje narėje jam būtų taikomas mažiau palankus statusas nei tas, kuris būtų taikomas, jeigu jis nepasinaudotų Sutartyje su teiktomis judėjimo galimybėmis (minėto Sprendimo *D'Hoop* 30 punktas).
- 68 Iš tikrųjų Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatytos nepalankesnės sąlygos kai kuriems savo piliečiams tik todėl, kad jie pasinaudojo laisve judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje, yra SESV 21 straipsnio 1 dalimi kiekvienam Sąjungos piliečiui pripažintų laisvių apribojimas (be kita ko, žr. minėtų sprendimų *Grunkin ir Paul* 21 punktą ir *Sayn-Wittgenstein* 53 punktą).
- 69 Pirma, dėl pareiškėjos pagrindinėje byloje prašymo pakeisti Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriaus išduotuose gimimo ir santuokos liudijimuose jos vardą ir mergautinę pavardę reikia pažymėti, kad, kai Sąjungos pilietis persikelia į kitą valstybę narę ir paskui susituokia su šios kitos valstybės narės piliečiu, tai, kad šio piliečio vardas ir iki santuokos turėta pavardė jo kilmės valstybės narės civilinės būklės aktų įrašuose negali būti pakeisti ir gali būti užrašyti tik tos valstybės narės kalbos rašmenimis, negali būti laikoma mažiau palankiu vertinimu nei tas, kuris jam taikomas prieš pasinaudojant Sutarties suteikiamomis galimybėmis laisvo asmenų judėjimo srityje.

- 70 Tokios teisės nebuvimas negali atgrasinti Sąjungos piliečio nuo noro pasinaudoti SESV 21 straipsniu pripažįstamomis judėjimo teisėmis ir tai šiuo atžvilgiu nelaikytina ribojimu. Iš tikrųjų visuose kompetentingų Lietuvos valdžios institucijų pareiškėjai pagrindinėje byloje išduotuose dokumentuose, dėl kurių vyksta ginčas pagrindinėje byloje, gimus įregistruotas vardas ir mergautinė pavardė yra užrašyti vienodai, todėl nėra ribojamas naudojimasis šiomis teisėmis.
- 71 Vadinasi, SESV 21 straipsnis nedraudžia kompetentingoms valstybės narės valdžios institucijoms taikant nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, atsisakyti pakeisti vieno iš savo piliečių vardo ir iki santuokos sudarymo turėtos pavardės transkripciją, kai jie buvo įregistruoti gimus pagal nacionalinės teisės aktus.
- 72 Antra, kalbant apie pareiškėjų pagrindinėje byloje prašymus pakeisti įrašus santuokos liudijime, kiek tai susiję su prie pareiškėjos pagrindinėje byloje mergautinės pavardės prijungta sutuoktinio pavarde, reikia priminti, kad sutuoktinio pavardė buvo prijungta pagal galiojančius Lietuvos teisės aktus remiantis aiškiu pareiškėjų pagrindinėje byloje prašymu.
- 73 Daugelyje kasdienio gyvenimo situacijų tiek viešojoje, tiek privačioje sferoje reikia pateikti savo tapatybės, o šeimos atveju – tarp įvairių šeimos narių egzistuojančių ryšių pobūdžio – įrodymą. Sąjungos piliečių pora, kaip antai pareiškėjų pora, nuolat gyvenanti ir dirbanti ne savo kilmės valstybėje narėje, remiantis 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB,

68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46), nuostatomis, turi turėti galimybę įrodyti tarp jų egzistuojančius ryšius.

74 Akivaizdu, kad skirtingą pareiškėjos pagrindinėje byloje vardo ir mergautinės pavardės užrašymą Lietuvos ir Lenkijos valdžios institucijų išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose lemia jos pačios sąmoningas pasirinkimas, todėl jis neriboja jos teisės laisvai judėti ir apsigyventi. Tačiau negalima atmesti to, kad aplinkybė, jog santuokos liudijime prie jos mergautinės pavardės prijungta jos sutuoktinio pavardė, užrašyta tokia forma, kuri neatitinka jo kilmės valstybėje narėje įregistruotos jo pavardės ir, beje, pareiškėjo pagrindinėje byloje pavardės, įrašytos tame pačiame santuokos liudijime, gali sukelti nepatogumų suinteresuotiesiems asmenims.

75 Nepatogumų gali atsirasti dėl skirtingo tos pačios pavardės, taikomos dviem vienos sutuoktinių poros asmenims, užrašymo (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Garcia Avello* 36 punktą bei *Sayn-Wittgenstein* 55 ir 66 punktus).

76 Tačiau pagal Teisingumo Teismo praktiką atsisakymas pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus pakeisti bendrą pareiškėjų pagrindinėje byloje pavardę gali būti laikomas SESV 21 straipsnyje pripažintų laisvių ribojimu tik tada, kai jis suinteresuotiesiems asmenims gali sukelti „rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų“ (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Garcia Avello* 36 punktą; *Grunkin ir Paul* 23–28 punktus ir *Sayn-Wittgenstein* 67, 69 ir 70 punktus).

77 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar egzistuoja realus pavojus, kad tokia šeima, kaip antai pareiškėjų pagrindinėje byloje, kompetentingoms valdžios institucijoms atsisakius pakeisti vieno iš šeimos narių pavardėje raidę „V“ į raidę „W“, turės išsklaidyti abejones dėl jų tapatybės ir pateikiamų dokumentų autentiškumo. Jei pagrindinės bylos aplinkybėmis dėl tokio atsisakymo gali būti kvestionuojamas šiuose dokumentuose esančios informacijos teisingumas ir kilti abejonių dėl šeimos tapatybės bei tarp jos narių esančių santykių, tai galėtų turėti rimtų pasekmių, be kita ko, įgyvendinant SESV 21 straipsnyje tiesiogiai įtvirtintą apsigyvenimo teisę (šiuo klausimu taip pat žr. minėtų sprendimų *Garcia Avello* 36 punktą ir *Sayn-Wittgenstein* 55 ir 66–70 punktus).

78 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar kompetentingoms valdžios institucijoms remiantis nacionalinės teisės aktais atsisakius pakeisti Sąjungos piliečių poros santuokos liudijimą ir abiejų sutuoktinių bendrą pavardę užrašyti, pirma, vienodai ir, antra, taip, kad ji atitiktų sutuoktinio, su kurio pavarde susijęs klausimas sprendžiamas, kilmės valstybės narės rašybos taisykles, suinteresuotiesiems asmenims gali kilti rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų. Jei taip, tai yra SESV 21 straipsnyje kiekvienam Sąjungos piliečiui pripažintų laisvų ribojimas.

79 Trečia, dėl pareiškėjo pagrindinėje byloje prašymo, kad jo vardai Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriaus išduotame santuokos liudijime būtų užrašyti laikantis lenkų kalbos rašybos taisyklių kaip „Łukasz Paweł“, reikia priminti, kad vardai santuokos liudijime buvo užrašyti kaip „Łukasz Paweł“. Skirtumas tarp šių transkripcijų yra tas, kad praleisti diakritiniai ženklai, kurie nenaudojami lietuvių kalboje.

80 Šiuo klausimu pareiškėjas pagrindinėje byloje ir Lenkijos vyriausybė tvirtina, kad bet koks valstybės narės atliktas asmens kilmės valstybės narės išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose įrašyto jo vardo ar pavardės originalios rašybos pakeitimas gali turėti neigiamų pasekmių, neatsižvelgiant į tai, ar pakeitimą sudaro nauja vardo ir (arba) pavardės transkripcija, ar jį lemia tik diakritinių ženklų praleidimas. Iš tikrųjų tai gali turėti įtakos vardo ir (arba) pavardės tarimui, be to, tam tikrais atvejais nenaudojant diakritinių ženklų gali būti sukurtas kitas asmenvardis.

81 Tačiau, kaip savo išvados 96 punkte pažymėjo generalinis advokatas, diakritiniai ženklai yra dažnai praleidžiami daugelyje kasdienio gyvenimo situacijų dėl techninių priežasčių, pavyzdžiui, dėl objektyvių apribojimų, taikomų tam tikrose kompiuterinėse sistemose. Be to, užsienio kalbos nemokantis asmuo dažnai nesupranta diakritinių ženklų reikšmės ir jų net nepastebi. Taigi mažai tikėtina, kad vien diakritinių ženklų nenaudojimas suinteresuotajam asmeniui gali sukelti realių ir rimtų nepatogumų, kaip jie apibrėžiami šio sprendimo 76 punkte cituojamoje teismo praktikoje, ir abejonių dėl asmens tapatybės bei jo pateiktų dokumentų autentiškumo ar juose esančių duomenų teisingumo.

82 Vadinas, valstybės narės kompetentingų valdžios institucijų atsisakymas tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis, remiantis taikytiniais nacionalinės teisės aktais, pakeisti Sąjungos piliečio, turinčio kitos valstybės narės pilietybę, santuokos liudijimą taip, kad jo vardai jame būtų užrašyti su diakritiniais ženklais, kurie naudojami jo kilmės valstybės narės išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose, ir laikantis tos valstybės narės valstybinės kalbos rašybos taisyklių, neriboja SESV 21 straipsnyje kiekvienam Sąjungos piliečiui pripažintų laisvių.

Dėl Sąjungos piliečių laisvės judėti ir apsigyventi ribojimo pateisinimo

- 83 Tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad atsisakymas pakeisti bendrą pareiškėjų pagrindinėje byloje pavardę yra SESV 21 straipsnio apribojimas, reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką laisvo asmenų judėjimo apribojimas gali būti pateisinamas, tik jeigu jis pagrįstas objektyviomis priežastimis ir yra proporcingas nacionalinės teisės teisėtai siekiamam tikslui (be kita ko, žr. minėtų sprendimų *Grunkin ir Paul* 29 punktą bei *Sayn-Wittgenstein* 81 punktą).
- 84 Remiantis kelių vyriausybių, pateikusių Teisingumo Teismui pastabas, nuomone, valstybė narė turi teisę rūpintis valstybinės kalbos apsauga, siekdama išsaugoti tautinę vienybę ir socialinę sanglaudą. Lietuvos vyriausybė, be kita ko, pabrėžia, kad lietuvių kalba yra konstitucinė vertybė, kuri saugo tautos identitetą, integruoja pilietinę tautą, užtikrina tautos suvereniteto raišką, valstybės vientisumą ir jos nedalomumą, normalų valstybės ir savivaldybių įstaigų funkcionavimą.
- 85 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Sąjungos teisės nuostatos nedraudžia vykdyti politikos, kuria siekiama ginti ir remti valstybės narės kalbą, kuri yra nacionalinė ir pirmoji valstybinė kalba (žr. 1989 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Groener*, C-379/87, Rink. p. 3967, 19 punktą).
- 86 Pagal ESS 3 straipsnio 3 dalies ketvirtą pastraipą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnį Sąjunga gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę. Pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį Sąjunga taip pat gerbia valstybių narių nacionalinį savitumą, kurio dalis yra valstybinės kalbos apsauga.

- 87 Vadinas, nacionalinės teisės aktais, kaip antai taikytini pagrindinėje byloje, kuriais norima apsaugoti valstybinę kalbą nustatant toje kalboje taikomas rašybos taisykles, siekiamas tikslas iš principo yra teisėtas ir gali pateisinti SESV 21 straipsnyje numatytos teisės laisvai judėti ir apsigyventi apribojimus ir į jį galima atsizvelgti ieškant pusiausvyros tarp teisėtų interesų ir šių Sąjungos teisėje pripažįstamų teisių.
- 88 Tačiau pagrindinę laisvę, kaip antai numatytą SESV 21 straipsnyje, ribojančios priemonės gali būti pateisinamos objektyviais pagrindais, tik jeigu jos yra būtinos interesų, kuriuos jomis siekiama užtikrinti, apsaugai ir tik tiek, kiek šių tikslų negalima pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis (žr. minėto Sprendimo *Sayn-Wittgenstein* 90 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 89 Kaip matyti iš šio sprendimo 66 punkto, pavardė yra vienas iš asmens identiteto ir privataus gyvenimo, kuriam apsaugoti skirtas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnis, elementų.
- 90 Maža to, Sąjungos teisėje buvo pripažinta, jog būtina užtikrinti valstybių narių piliečių šeimos gyvenimo apsaugą, siekiant pašalinti kliūtis naudotis Sutartimi garantuojamomis pagrindinėmis laisvėmis (žr. 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Orfanopoulos ir Oliveri*, C-482/01 ir C-493/01, Rink. p. I-5257, 98 punktą).
- 91 Jei bus įrodyta, kad atsisakymas pakeisti pagrindinėje byloje dalyvaujančios Sąjungos piliečių poros bendrą pavardę sukelia jiems arba jų šeimai rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės nustatyti, ar tokiu atsisakymu yra užtikrinama interesų – viena vertus, pareiškėjų pagrindinėje byloje teisės į jų asmeninio ir šeimos gyvenimo gerbimą ir,

kita vertus, teisėtos atitinkamos valstybės narės valstybinės kalbos ir jos tradicijų apsaugos – pusiausvyra.

92 Kalbant apie lenkiškos pavardės „Wardyn“ pakeitimą santuokos liudijime į „Vardyn“, pažymėtina, kad Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriaus atsisakymo patenkinanti pareiškėjų pagrindinėje byloje dėl to pateiktus prašymus neproporcingumą galėtų rodyti, pavyzdžiui, tai, kad ši institucija tą pačią pavardę pareiškėjo pagrindinėje byloje atveju tame pačiame liudijime užrašė pagal lenkų kalbos rašybos taisykles.

93 Be to, reikia konstatuoti, kad, remiantis Teisingumo Teismui pateikta informacija, kitų valstybių narių piliečių pavardės Lietuvoje gali būti rašomos naudojant lotynų abėcėlės raides, kurių nėra lietuvių kalbos abėcėlėje. Tai įrodo faktas, kad santuokos liudijime pareiškėjo pagrindinėje byloje pavardė prasideda raide „W“, kurios nėra lietuvių kalbos abėcėlėje.

94 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti, jog SESV 21 straipsnis turi būti aiškinamas taip:

— juo nedraudžiama kompetentingoms valstybės narės valdžios institucijoms taikant nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, atsakyti pakeisti gimimo ir santuokos liudijimuose vieno iš savo piliečių vardą ir pavardę pagal kitos valstybės narės rašybos taisykles,

- juo nedraudžiama kompetentingoms valstybės narės valdžios institucijoms tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis, taikant tokius nacionalinės teisės aktus, atsisakyti pakeisti bendrą Sąjungos piliečių sutuoktinių pavardę, kuri įrašyta vieno iš šių piliečių kilmės valstybės narės išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose, laikantis tos valstybės rašybos taisyklių su sąlyga, jei atsisakymas šiems Sąjungos piliečiams nesukelia rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų, o tai turi nustatyti teismas, pateikęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Jei atsisakymas sukelia tokių nepatogumų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turi patikrinti, ar toks atsisakymas yra būtinas siekiant apsaugoti nacionalinės teisės aktais ginamus interesus ir yra proporcingas teisėtai siekiamam tikslui,

- juo nedraudžiama valstybės narės kompetentingoms valdžios institucijoms tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis, taikant tokius nacionalinės teisės aktus, atsisakyti pakeisti Sąjungos piliečio, turinčio kitos valstybės narės pilietybę, santuokos liudijimą taip, kad jo vardai liudijime būtų užrašyti su diakritiniais ženklais, kurie naudojami jo kilmės valstybės narės išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose, ir laikantis tos valstybės narės valstybinės kalbos rašybos taisyklių.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁹⁵ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, yra susiję su situacija, kuri nepatenka į 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės, taikymo sritį.

2. SESV 21 straipsnis turi būti aiškinamas taip:
 - juo nedraudžiama kompetentingoms valstybės narės valdžios institucijoms taikant nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos asmens vardai ir pavardės tos valstybės civilinės būklės aktų įrašuose gali būti rašomi tik laikantis valstybinės kalbos rašybos taisyklių, atsisakyti pakeisti gimimo ir santuokos liudijimuose vieno iš savo piliečių vardą ir pavardę pagal kitos valstybės narės rašybos taisykles,

 - juo nedraudžiama kompetentingoms valstybės narės valdžios institucijoms tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis, taikant tokius nacionalinės teisės aktus, atsisakyti pakeisti bendrą Sąjungos piliečių sutuoktinių pavardę, kuri įrašyta vieno iš šių piliečių kilmės valstybės narės išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose, laikantis tos valstybės rašybos taisyklių su sąlyga, jei atsisakymas šiems Sąjungos piliečiams nesukelia rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų, o tai turi nustatyti teismas, pateikęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Jei atsisakymas sukelia tokių nepatogumų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turi patikrinti, ar toks atsisaka-

kymas yra būtinas siekiant apsaugoti nacionalinės teisės aktais ginamus interesus ir yra proporcingas teisėtai siekiamam tikslui,

- **juo nedraudžiama valstybės narės kompetentingoms valdžios institucijoms tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis, taikant tokius nacionalinės teisės aktus, atsisakyti pakeisti Sąjungos piliečio, turinčio kitos valstybės narės pilietybę, santuokos liudijimą taip, kad jo vardai liudijime būtų užrašyti su diakritiniais ženklais, kurie naudojami jo kilmės valstybės narės išduotuose civilinės būklės aktų liudijimuose, ir laikantis tos valstybės narės valstybinės kalbos rašybos taisyklių.**

Parašai.